

Dokument o upravljanju, izgradnji
in razvoju knjižnične zbirke ter
zagotavljanju dostopa do
elektronskih informacijskih virov

Izdaja:	1 (22.04.2024)
Element sistema kakovosti:	Organizacija, vodenje Obvladovanje dokumentov Izvajanje procesov
Področje:	100 - ZAG
Avtorji:	Metka Ljubešek univ. dipl. bibl. in soc. kult.
Odobritve:	Tinkara Kopar univ. dipl. inž. kem. inž. Metka Ljubešek univ. dipl. bibl. in soc. kult. doc. dr. Aleš Žnidarič univ. dipl. inž. grad.

Knjižnica Zavoda za gradbeništvo Slovenije (v nadaljevanju Knjižnica ZAG) je specialna knjižnica na področju znanosti, ki deluje v skladu s poslanstvom matične organizacije Zavoda za gradbeništvo Slovenije (v nadaljevanju ZAG).

Knjižnica je umeščena v organizacijsko shemo ZAG, deluje v Sektorju skupnih služb, v Enoti za podporne dejavnosti.

NAMEN DOKUMENTA

Knjižnica ZAG s tem dokumentom določa zbiralno politiko knjižnice kot podlago za načrtno, sistematično in transparentno gradnjo knjižnične zbirke ter zagotavljanje drugih informacijskih virov.

Namen dokumenta je definiranje vsebinskih in formalnih kriterijev za sistematičen, kakovosten, relevanten in racionalen razvoj in izgradnjo knjižnične zbirke ter zagotavljanje dostopa do relevantnih elektronskih informacijskih virov v skladu z zakonskimi podlagami in strokovnimi standardi.

Dokument opredeljuje naslednje vsebine:

- namen in cilji nabavne politike,
- uporabniki knjižnice,
- pridobivanje in izbor gradiva,
- vrste in gradnje knjižničnih zbirk ter dostop do njih,
- izločanje in odpis,
- hranjenje in varovanje gradiva ter
- vrednotenje zbirk.

Dokument je namenjen strokovnemu osebju v knjižnici, vodstvu, ostalim zaposlenim v matični inštituciji. Na spletni strani knjižnice je javno dostopen uporabnikom knjižnice in širši javnosti.

V dokumentu se izrazi, ki se nanašajo na osebe in so zapisani v moški slovnični obliki, uporabljajo kot nevtralni in veljajo enakovredno za vse spole.

Zakonska določila, standardi in strokovna priporočila

- Zakon o knjižničarstvu (UL RS, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK in 92/2015)
- Zakon o zavodih (UL RS, št. 12/1991, 8/1996, 36/2000 – ZPDZC in 127/2006 – ZJZP)
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (UL RS, št. 73/2003, 70/2008, 80/2012 in 28/2023)
- Strokovni standardi za specialne knjižnice: (26. 11. 2018–25. 11. 2028) (Nacionalni svet za knjižnično dejavnost, 2018)
- Uredba o osnovnih storitvah knjižnic (UL RS, št. 29/2003 in 162/2022)
- Navodilo za izločanje in odpis knjižničnega gradiva (NUK, 6. 2. 2024)
- Sklep o ustanovitvi javnega raziskovalnega zavoda Zavod za gradbeništvo Slovenije (UL RS, št. 114/2022)

Splošna izhodišča

Strokovno delo knjižnice sega v leto 1949, v sam začetek ustanovitve Gradbenega inštituta, nekaj let pozneje preimenovanega v Zavod za raziskavo materialov in konstrukcij (ZRMK). Knjižnica je bila ustanovljena z namenom, da zaposlene inženirje oskrbi s potrebnim gradivom in informacijami s področja gradbeništva. Leta 1967 je bila kot Knjižnica ZRMK evidentirana v razvidu knjižnic, ki ga vodi NUK (pod št. 239).

Leta 1974 je bila ustanovljena tudi INDOK služba, ki je skupaj s knjižnico razširila strokovno dejavnost še na dokumentacijsko področje. Oddelek INDOK službe s knjižnico je deloval v okviru ZRMK do leta 1994, ko se je zavod reorganiziral v dva dela. Knjižnica je nadaljevala strokovno delo INDOK službe in knjižnice v javnem raziskovalnem zavodu, v okviru katerega deluje še sedaj. Od leta 1996 je poimenovana Knjižnica ZAG.

Od leta 1996 je knjižnica polnopravni član sistema COBISS. Z zbirko knjižničnega gradiva in vodenjem bibliografij raziskovalcev in strokovnih sodelavcev v lokalni bazi gradi vzajemno bazo COBIB. Akronim knjižnice je ZAGLJ.

Knjižnica hrani bogato knjižnično zbirko gradiva, monografskih in serijskih publikacij ter standardov in druge regulative s širšega področja gradbeništva in sorodnih naravoslovnotehniških ved.

Glavni dejavnosti knjižnice sta knjižnično-informacijske storitve ter vodenje bibliografij raziskovalcev in strokovnih sodelavcev. Namenjena je predvsem raziskovalcem in strokovnim sodelavcem, zaposlenim na zavodu, kot pomoč pri njihovem znanstvenoraziskovalnem, strokovnem in pedagoškem delu ter ostali zainteresirani javnosti.

Knjižnica ZAG opravlja naloge knjižnične javne službe.

V razvidu sigel, ki ga vodi NUK, je evidentirana z nacionalno identifikacijsko kodo 50214 (SI-50214).

Knjižnica ZAG deluje v skladu s svojim poslanstvom, strategijo in vizijo razvoja

Poslanstvo Knjižnice ZAG je izvajanje knjižnične, informacijske in dokumentacijske dejavnosti, s čimer se vključuje v znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost ZAG. Storitve nudi predvsem zaposlenim na ZAG, dostopnost do zbirk in elektronskih informacijskih virov omogoča tudi širši javnosti. Delo zaposlenih v Knjižnici ZAG je zavezano visokim strokovnim standardom.

Vizija Knjižnice ZAG je izvajati delo strokovno, hitro in učinkovito v tesni povezavi s potrebami uporabnikov, v sodelovanju s partnerskimi ustanovami ter v skladu z razvojem bibliotekarske stroke.

Strategija razvoja Knjižnice ZAG izhaja iz strokovnih priporočil in standardov za specialne knjižnice, skladno z umestitvijo področja dela knjižnice v strateške, letne in dolgoročne načrte delovanja ZAG. Strategija za doseganje zadanih ciljev je redno strokovno izpopolnjevanje zaposlenih v knjižnici, sprotno izboljševanje organizacije dela, ustrezna tehnična opremljenost ter ustrezni prostori za hrambo gradiva in za izvajanje dejavnosti.

1. NAMEN IN CILJI NABAVNE POLITIKE

Namen in cilji nabavne politike knjižnice so zagotavljanje kakovostne, pregledne, sistematične izgradnje in razvoj knjižnične zbirke v skladu s potrebami znanstvenoraziskovalnega, strokovnega ter pedagoškega procesa na ZAG. Knjižnica nabavlja knjižnično gradivo in zagotavlja dostop do elektronskih informacijskih virov.

Knjižnična zbirka vsebinsko pokriva temeljna področja znanstvenoraziskovalne in strokovne dejavnosti:

- potresno inženirstvo,
- metodologije ocenjevanja stanja objektov,
- nanomateriali v gradbeništvu,
- imobilizacija nevarnih odpadkov,
- karakterizacija določenih degradacijskih procesov,
- obnova kulturne dediščine,
- uporaba recikliranih materialov,
- postopki in materiali za obnovo prometne infrastrukture,
- tehnike ocenjevanja in izboljšanja energetske učinkovitosti stavb,
- metode za ocenjevanje in zmanjšanje vseživljenjskega vpliva na okolje,
- tehnike za merjenje mehanskih veličin.

2. UPORABNIKI KNJIŽNICE

Uporabniki knjižnice so predvsem zaposleni raziskovalci in strokovnjaki na ZAG ter zunanji uporabniki, ki potrebujejo knjižnično gradivo in elektronske informacijske vire za strokovne, študijske, raziskovalne in pedagoške namene.

3. PRIDOBIVANJE IN IZBOR KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Knjižnica ZAG pridobiva gradivo z nakupom, obveznim izvodom matične inštitucije, z zameno gradiva ter darovi.

Največ gradiva knjižnica pridobi z nakupom. Da bi knjižnica z gradnjo knjižnične zbirke čim boljše zadostila raziskovalnim, izobraževalnim in strokovnim potrebam, pri izboru gradiva za nakup največkrat upošteva predloge zaposlenih na posameznih strokovnih in raziskovalnih področjih. S ciljem zagotavljanja sistematične pokritosti znanstvenih in strokovnih področij.

Viri informacij za nakup knjižničnega gradiva so predlogi raziskovalnega in strokovnega osebja ter spremljanje trendov prek različnih komunikacijskih kanalov na podlagi ponudb dobaviteljev in založnikov. Naročila se lahko zbirajo preko elektronske pošte, v osebnih stikih v knjižnici ali so zabeležene v drugih oblikah zbiranja podatkov.

Kot obvezni izvod v knjižnično zbirko vključuje tudi vse izvode, ki jih ZAG izda samostojno ali v sodelovanju z drugimi sorodnimi inštitucijami in založniki. Če je le mogoče, jih hrani v dveh izvodih, od katerih je eden namenjen arhiviranju zavodovih publikacij.

Zamena gradiva lahko poteka z domačimi in tujimi knjižnicami, akademskimi ter raziskovalnimi ustanovami.

Darovano gradivo knjižnica uvrsti v svojo zbirko skladno s svojo politiko oblikovanja zbirke, v skladu z znanstvenimi in strokovnimi področji, ki jih matična inštitucija pokriva, potreb uporabnikov in ustrezno ohranjenostjo. Kriteriji so relevantnost, aktualnost, zanesljivost vira in strokovna presoja. Vsak kos gradiva se presoja posebej. Gradivo pregledajo eksperti za posamezno področje. S preostalimi darovi knjižnica razpolaga po lastni presoji oz. glede na vnaprejšnji dogovor z darovalci.

Knjižnica prvenstveno zbira znanstvena in strokovna dela, v manjši meri tudi drugo literaturo. Neaktualnega in vsebinsko nerelevantnega gradiva v zbirko ne uvršča. Dvojniki so vključeni v zbirko le pogojno glede na morebitne posebnosti.

Dostop do izbranih elektronskih informacijskih virov zagotavlja predvsem v sodelovanju z ostalimi sorodnimi inštitucijami v okviru konzorcijske nabave.

4. VRSTE IN NAMEN GRADNJE KNJIŽNIČNIH ZBIROK TER DOSTOP DO NJIH

Knjižnica skrbi, da je na voljo ustrezna znanstvena in strokovna literatura. Ureja zbirke knjižnega in neknjižnega gradiva in skrbi za zbirko v digitalnem repozitoriju. Knjižnica zagotavlja tudi dostop do različnih elektronskih informacijskih virov.

Večina gradiva je urejena v prostem pristopu:

- zbirka monografskih publikacij, urejena v 25 strokovnih skupin in gradivo priročne knjižnice,
- zbirka tekoče naročeni znanstvenih in strokovnih časopisov, urejenih v čitalnici,
- zbirka standardov, smernic in drugih predpisov s področja preiskav, urejenih v standardoteki.

Gradivo, ki ni urejeno v prostem pristopu:

- zbirka raziskovalnih in strokovnih nalog, doktorska, magistrska in diplomska dela,
- zbirka bibliografije zaposlenih na ZAG,
- zbirka starejših letnikov znanstvenih in strokovnih časopisov, urejenih v arhivu knjižnice,
- zbirka neknjižnega gradivo.

Podatki o knjižnični zbirki so dostopni v sistemu COBISS. Podatki za starejše gradivo so dostopni v knjižničnem listkovnem katalogu, katalog standardov je dostopen na internem portalu ZAG.

Knjižnica aktivno gradi institucionalni repozitorij DiRROS, kjer omogoča dostop do elektronskih oblik znanstvenih in strokovnih del, ki nastajajo na ZAG, v skladu z navodili in zahtevami založnikov.

Dostop do plačljivih elektronskih virov konzorcijev ScienceDirect ter SpringerLink in Nature je urejen preko registriranih IP naslovov in na voljo vsem zaposlenim. Zunanjim uporabnikom je dostop do elektronskih virov omejen na prostor v knjižnici. Knjižnica ima v ta namen opremljeno eno uporabniško mesto. Knjižnica skrbi, da je uporaba teh virov v skladu z licenčnimi pogoji.

5. IZLOČANJE IN ODPIS KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Knjižnica zbirko stalno preverja, da zagotovi njeno aktualnost in relevantnost glede na potrebe organizacije in ZAG zaposlenih. Knjižnica izvaja letne, občasne in izredne postopke izločanja gradiva.

Kriteriji za odpis gradiva so poškodovano ali uničeno gradivo, zastarelo gradivo, nepopolno gradivo ter odvečni izvodi, ki jih glede na aktualnost vsebine, knjižnica ne potrebuje več. Izloči se tudi gradivo, ki je ukradeno ali izgubljeno in ga ni več mogoče izterjati od članov knjižnice, ter gradivo iz inventurnega primanjkljaja. Izločanje vsakega kosa gradiva se presoja posebej. Ustrezati mora najmanj enemu, v večini primerov pa več zgoraj navedenim kriterijem.

6. HRANJENJE, VAROVANJE, ZAŠČITA IN OHRANJANJE KNJIŽNIČNEGA GRADIVA

Za hrambo različnih vrst gradiva z različno dostopnostjo knjižnica zagotavlja tudi ločene prostore z ustreznimi pogoji in v skladu s strokovnimi standardi upošteva prostorske kapacitete ZAG. Zbirka serijskih publikacij in arhivske zbirke so hranjene v urejenih skladiščnih prostorih.

7. VREDNOTENJE KNJIŽNIČNE ZBIRKE

Vrednotenje knjižnične zbirke je pomembno z vidika zadostnega obsega, ustreznosti, kakovosti ter uporabnosti. Izvaja se v sodelovanju z vodji posameznih enot ZAG ter eksperti za posamezno področje, ki gradivo pregledajo in ocenijo ter predlagajo odpis ali nakup gradiva. Razvoj knjižnične zbirke vključuje tako pridobivanje kot izločanje gradiva.

ZAKLJUČEK

Knjižnica ZAG bo enkrat letno pregledala in po potrebi posodobila Dokument o upravljanju, izgradnji in razvoju knjižnične zbirke ter zagotavljanju dostopa do elektronskih informacijskih virov.